

Kohtuasi C-230/23**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

13. aprill 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Ondernemingsrechtbank Gent Afdeling Gent (Genti kaubanduskohus, Genti kohtumaja, Belgia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

16. veebruar 2023

Hageja:

CV REPROBEL

Kostja:

NV COPACO BELGIUM

Põhikohtuasja ese

Põhinõudena palub hageja – CV REPROBEL (edaspidi „REPROBEL“) – kostjalt tasumata arvete eest välja mõista 28 614,49 eurot (koos käibemaksuga) ning kahjuhüvitisena 2861,44 eurot, mõlemale summale lisandub viivis. Kostja – NV COPACO BELGIUM (edaspidi „COPACO“) – palub hagi põhjendamatusesse tõttu rahuldamata jätta.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotlus puudutab küsimust, – kas asutus, mis on saanud riigilt ülesande koguda ja jaotada õiglast hüvitist direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktide a ja b tähenduses ning mille üle teostab järelevalvet riik, on asutus, mille vastu võib isik enda kaitsmiseks tugineda sellise riigisisese õigusnormi vastuolule liidu õigusega, mida asutus isiku suhtes kohaldab, – kas direktiivi sätel on vahetu õiguspõhine ja – kas liikmesriigi kohus peab jätma selle sättega vastuolus oleva riigisisese õigusnormi kohaldamata.

Eelotsuse küsimused

Kas selline asutus nagu REPROBEL, millele on riik andnud kuningliku dekreediga ülesande koguda ja jaotada riigi poolt kindlaks määratud õiglast hüvitist direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktide a ja b tähenduses ja mille üle teostab järelevalvet riik, on asutus, mille vastu võib isik enda kaitsmiseks tugineda sellise riigisisese õigusnormi vastuolule liidu õigusega, mida asutus soovib isiku suhtes kohaldada?

Kas küsimusele vastamisel on oluline, et riigi järelevalve selle asutuse üle hõlmab muu hulgas järgmist:

- o asutuse kohustus saata pädevale ministrile alati koopiad reprograafiatusu kogumiseks ja jaotamiseks vajalikest teabenõuetest, mis on adresseeritud tasu maksuma kohustatud isikutele, mille tulemusel on ministril olemas teave selle kohta, kuidas asutus oma järelevalveõigust kasutab, ja võimalus otsustada, kas on asjakohane määrata teabenõuete sisu, arv ja sagedus ministri määrusega kindlaks selliselt, et see teabenõuete adressaatide tegevust võimalikult vähe häiriks;
- o asutuse kohustus paluda ministri volitatud isikul saata tasu maksuma kohustatud isikutele, turustajatele (olenemata sellest, kas tegemist on hulgi- või jaemüüjatega), liisinguettevõtjatele või seadmete hooldusega tegelevatele ettevõtjatele proportsionaalse tasu kogumiseks vajalik teabenõue, kui tasu maksuma kohustatud isik ei ole tasu kogumisel koostööd teinud, kusjuures asutus on kohustatud saatma selle palve koopia ka pädevale ministrile, et viimane saaks määrata teabenõuete sisu, arvu ja sageduse kindlaks selliselt, et see teabenõuete adressaatide tegevust võimalikult vähe häiriks;
- o asutuse kohustus esitada pädevale ministrile heakskiitmiseks reprograafiatusu jaotamise eeskirjad ja kõik neis tehtavad muudatused;
- o asutuse kohustus esitada pädevale ministrile heakskiitmiseks enda koostatud teatisevorm, kusjuures ilma ministri heakskiiduta ei või seda vormi välja anda?

Kas küsimusele vastamisel on oluline ka see, et asutusel on järgmised õigused:

- o õigus nõuda reprograafiatusu kogumiseks vajalikku mis tahes teavet kõigilt isikutelt, kes on tasu või liikmemaksu maksuma kohustatud isikud, turustajad (olenemata sellest, kas tegemist on hulgi- või jaemüüjatega), liisinguettevõtjad või seadmete hooldusega tegelevad ettevõtjad. Igale nõudele peab olema lisatud viide kriminaalkaristustele, mis mõistetakse määratud tähtaja järgimata jätmise korral või puuduliku või väära teabe esitamisel;

- o õigus nõuda, et tasu maksuma kohustatud isik esitaks reprodutseeritud teoste kohta kogu teabe, mis on vajalik reprograafiatusu jaotamiseks;
- o õigus saada oma ülesannete täitmiseks vajalikku teavet tolli- ja aktsiisihaldurilt, käibemaksuhaldurilt ja sotsiaalkindlustusametilt?

Kas direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktidel a ja b on vahetu õiguspõhjus?

Kas liikmesriigi kohus peab isiku taotluse alusel jätma kohaldamata riigisisese õigusnormi, kui riigisisene õigusnorm on vastuolus direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktidega a ja b, seda eelkõige seetõttu, et viidatud artikliga vastuolus olev õigusnorm paneb isikule tasu maksmise kohustuse?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230) (edaspidi „direktiiv 2001/29“) artikli 5 lõike 2 punktid a ja b ning põhjendus 52

Viidatud riigisisemed õigusnormid

30. oktoobri 1997. aasta kuninglik dekreet autoritele ja kirjastajatele graafilisel või muul sarnasel andmekandjal olevate teoste isiklikuks või hariduslikuks tarbeks reprodutseerimise eest makstava tasu kohta (edaspidi „kuninglik dekreet“)

22. detsembri 2016. aasta seadus äriseadustiku XI raamatu teatavate sätete muutmise kohta

Asjaolude ja põhikohtuasja lühikokkuvõte

- 1 REPROBEL palub põhinõudena COPACO-lt tasumata arvete eest välja mõista 28 614,49 eurot ning kahjuhüvitisena 2861,44 eurot, mõlemale summale lisandub viivis. COPACO palub jätta hagi põhjendamatusse tõttu rahuldamata.

Põhikohtuasja poolte peamised väited

- 2 COPACO tugineb sellele, et 30. oktoobri 1997. aasta kuningliku dekree di sätted, mis näevad graafilisel või muul sarnasel andmekandjal olevate teoste isiklikuks või hariduslikuks tarbeks reprodutseerimise eest ette kaheastmelise tasu – kindlasummaline tasu ja proportsionaalne tasu –, on väidetavalt vastuolus direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktidega a ja b, mis võimaldab liikmesriikidel, kes võtavad oma õiguskorda üle reprodutseerimisõiguse, näha selle puhul ette erandeid.

3 Vastuseks 12. novembri 2015. aasta kohtuotsusele *Hewlett-Packard Belgium (C-572/13)*, milles Euroopa Kohus sedastas, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktidega a ja b on vastuolus Belgia kehtestatud reprograafiatsu maksmise kord, mis hõlmab kindlasummalise tasu sissenõudmist, peatas COPACO oma arvete tasumise 2015. aasta novembrist kuni 2017. aasta jaanuarini ja isegi hiljem. 2017. aasta märtsis jõustus Belgias uus reprograafiatsu sissenõudmise kord. Seega pärinevad tasumata arved uue korra jõustumise eelsest ajast.

4 COPACO leiab, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike [2] punktidel a ja b on vahetu õiguspõhjus.

REPROBEL seab kahtluse alla direktiivi artikli 5 lõike 2 punktide a ja b tingimusteta, selge ja täpse olemuse, väites, et liikmesriikidele on jäetud vabadus piiranguid oma äranägemise järgi kehtestada või ka kehtestamata jätta ning määratleda tasu õiglane olemus. COPACO väidab sellele vastu, et kõnealuse sätte täpsed asjaolud ja nõue, et see peab olema tingimusteta, selge ja täpne, tuleneb ka tõlgendustest, mille on sättele juba andnud Euroopa Kohus.

5 Lisaks on REPROBEL seisukohal, et eri põhjustel ei ole ta riigiasutus. COPACO on vastupidisel seisukohal.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

6 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et põhimõtteliselt on direktiivi sätetel riigisisese õiguse vahetu õiguspõhjus alles siis, kui need on riigisisesse õigusesse üle võetud.

Euroopa Kohus tegi 18. novembri 2004. aasta otsuses Belgia riigile etteheiteid direktiivi 2001/29 hilinenud ülevõtmise eest, mida oleks tulnud teha hiljemalt 22. detsembriks 2002 (18. novembri 2004. aasta kohtuotsus C-143/04, komisjon *vs.* Belgia).

Erandjuhtudel ja juhul, kui direktiivi ei ole Belgia õigusesse tähtjaks üle võetud ja direktiiviga kooskõlas olev tõlgendamine ei ole võimalik, peavad riigisisese õigusnormid taanduma direktiivis sisalduvate liidu õigusnormide ees ning direktiivi sätteid tuleb kohaldada Belgia õigusnormidena. Nagu nähtub eespool punktides 4 ja 5 sisalduvatest märkustest, on pooled selles osas kehtivate tingimuste täidetuse osas erinevatel seisukohtadel.

7 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates on küsimus, kas REPROBEL on riigiasutus, oluline selleks, et teha kindlaks, kas tegemist on horisontaalse (isikutevahelise) või vertikaalse (isiku ja riigi või selle institutsioonide vahelise) kohtuvaidlusega. Viimati nimetatud juhul võidakse direktiivi sätetele olenevalt olukorrast vahetult tugineda. Mõiste „riigiasutus“ täpne tõlgendamine toob jätkuvalt kaasa vastuolulisi seisukohti, mis ei soodusta õiguskindlust, ning üksnes Euroopa Kohtu pädevuses on selgitada, kas REPROBELi tuleb pidada riigiasutuseks liidu õiguse tähenduses.

- 8 Kui käesolevas asjas on tegemist vertikaalse kohtuvaidlusega, võib isik direktiivi sätetele riigi või selle institutsioonide vastu vahetult tugineda, kui need sätted on sõnastatud tingimusteta, selgelt ja piisavalt täpselt. Pooled ei ole üksmeelel, kas käesoleval juhul on see nii.
- 9 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates on tingimusteta, selge ja piisavalt täpse sõnastuse nõue täidetud, kui liikmesriigid on kohustatud käituma teatud viisil ja/või neile on pandud selge ja täpne tulemuse saavutamise nõue.

Asjaolu, et liikmesriikidele on antud valikuvõimalus, ei ole ilmselt vastuolus eeldusega, et direktiivi säte on tingimusteta ja piisavalt täpne (12. veebruari 2009. aasta kohtuotsus Cobelfret, C-138/07, ja 17. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Daimler, C-232/20).

- 10 Lisaks direktiivi sätte ebatäpsusele või ebaselgusele võib tõlgendamisevajadus tekkida ka seetõttu, et tõlgendamine on konkreetsel juhul vajalik, ilma et seejuures seataks kahtluse alla sätte enda selget, täpset või tingimusteta olemust.

Tõlgendamise pädevus on üksnes Euroopa Kohtul ja mitte liikmesriigi kohtul.

- 11 Kohtuasja keskmes on küsimus, kuidas tõlgendada mõistet „õiglane hüvitis“, mida Euroopa Kohus on varem käsitlenud paljudes kohtuotsustes, mille aluseks on selle mõiste täpsema sisulise tõlgendamise palvega esitatud eelotsusetaotlused, kuid Euroopa Kohus ei ole siiski tuvastanud, et tegemist oleks ebatäpselt või ebaselgelt sõnastatud sättega.